SZENTGYÖRGYI PÉTER

A Borsodi-ártér északi részének gerinces faunája

1. Terület és módszer

1980-86 között rendszeresebb, 1987-94 között alkalmi megfigyeléseket végeztem a Borsodi-ártér északi, Kesznyéten - Tiszakeszi közötti részén a gerinces fauna tanulmányozása céljából. A kutatott terület Leninváros (ma Tiszaújváros), Tiszapalkonya, Oszlár, Hejőkürt, Tiszatarján és részben Kesznyéten, illetve Tiszakeszi határát ölelte fel. A Borsodi-ártér az alföldi Közép-Tiszavidék, ezen belül a Közép-Tiszai-ártér része (MAROSI - SOMOGYI 1990).

A halakról horgászattal, kis szembőségű hálókkal (kis vizek), valamint a halász-horgász zsákmányok átnézésével jutottam adatokhoz. A kétéltűek, hüllők és madarak esetében a szabad szemmel, illetve távcsövel történő megfigyelés, valamint az elhullva talált példányok meghatározása, míg az emlősöknél az előzőeken kívül nyom és ürülék határozása, valamint bagolyköpet elemzés segített a fauna jobb megismeréséhez. Érdekes adatokhoz jutottam - a sajnos nem túl bőséges - a kistáj gerinces faunájára vonatkozó szakirodalom tanulmányozása során is, amelyekből csak az elmúlt 20 év adatait vettem figyelembe. A megfigyelésem szerint a kistájrész legértékesebb területei az alábbiak voltak:

- Tiszaújváros-Kesznyéten Sajó ártér (főleg a közút megépítéséig) időszakos vizeivel, mocsárrétjeivel, puhafás erdeivel;
- Tiszaújváros Kisfaludi-erdő (Tiszapalkonyai tölgyfák néven megyei jelentőségű természetvédelmi terület) kemény és puhafás ligeterdeivel;
- Oszlári Holt-Tisza és környéke;

- Tiszatarjáni ártér (Bok-nyír, Tölgy-hát) a Tisza jobb parti holtágával, kubikgödreivel, mocsárrétjeivel, erdeivel;
- TVK.-TIFO. szennyvíztisztító tavai - ennek a résznek a gerinces faunájával ebben az írásban nem foglalkozok, mert azt korábban megtettem (SZENTGYÖRGYI 1990).

A kistáj ártér jellegéből fakadóan az évenként megfigyelt gerinces fajok mennyisége és minősége nagy mértékben függött a Tisza és Sajó árvízszintjétől, így az 1984-es nagyon száraz évben alig volt vízi és parti madár és minimális volt a békák száma is, szemben például az 1985-ös árvizes évvel.

2. A kistájrész főbb típusterületei

I. Folyóvizek

Ebbe a típusba tartozik a Tisza az Erőmű-csatornával, továbbá a Tisza mellékvizeinek (Sajó-folyó, Sajó-csatorna, Hejő, Rigós) egy része, valamint néhány kisebb csatorna. Helyenként rögzült süllőhínáros békaszőlőhínár (Myriophyllo-Potamogetonetum) fordul elő a folyóvizekben és a csatornákban. A Hejőben tündérrózsa-vízitök hínár (Nymphaeetum albo-luteae) is található.

II. Állóvizek, mocsarak

Ezt a típusterületet a holtágak (oszlári és tiszatarjáni Holt-Tisza) továbbá a különböző kubikgödrök (elsősorban a tiszatarjáni ártéren) képviselik. Ezekben a vizekben gyakoriak a rence-békalencse hínárok (Lemno-Utricularietum), melyben helyenként tömeges a rucaöröm (Salvinia natans). A nagyobb holtágakban tündérrózsa-vízitök hínár fordul elő, erre a társulásra jellemző az oszlári Holt-Tiszában a fehér tündérrózsa (Nymphaea alba) a tiszatarjániban pedig a sulyom (Trapa natans).

III. Iszapfelszínek

Az ártereken az árvíz levonulása után kisebb-nagyobb foltokban, illetve a vizek szélein találhatók. Gyér növényzetűek, jelentőségük elsősorban a parti madarak vonulásakor van.

IV. Nádasok

Nádasok (Scirpo-Phragmitetum) elsősorban az állóvizek szegélyzónáira jellemzőek, egyes vízállásokon nagyobb területet is elfoglalnak. Jellegzetes növényük nyár végén a tiszaparti margitvirág (Chrysanthenum serotinum).

V. Nedves rétek

Az ártereken jelentős részarányt képviselnek az ártéri mocsárrétek (főleg Alopecuretum pratensis), nyár elején tömeges bennük a réti iszalag (Clematis integrifolia).

VI. Száraz rétek, mezőgazdasági területek

A magasabb térszintre jellemzőek, ide sorolhatók az árvízvédelmi gátak és a lápi magaskórós társulások (Filipendulo ulmariae-Geranietum palustris) is. A gátakon helyenként a macskahere (Phlomis tuberosa) is előfordul.

VII. Fás vegetációjú területek

Ebbe a típusba sorolhatók a bokorfüzesek (Salicetum triandrae), fűz-nyár (Salicetum albae-fragilis) és tölgy-kőris-szil (Fraxino pannonicae-Ulmetum) ligeterdők (utóbbiak közül legértékesebb a tiszaújvárosi Kisfaludi-erdő). Utóbbiakban tömeges a nyári tőzike (Leucojum aestivum), továbbá a kubikerdők, gyümölcsösök, fasorok, ültetett nyárasok, akácosok.

VIII. Magaspartok

A folyók (Tisza, Sajó) és patakok, csatornák (Hejő) mentén találhatók kisebb-nagyobb magaspartok.

IX. Antropogén objektumok

Ebbe a típusba a különböző emberi építmények (hidak, épületek) tartoznak.

3. A gerinces fauna számbavétele

A következőkben felsorolom az általam talált, illetve irodalomból ismert gerinces fajokat, zárójelben feltüntetem az élőhelyi, fészkelő madár esetében a költőhelyi kódot (a 2. fejezetben szereplő római szám), az érdekesebb fajok esetében kiegészítő megjegyzéseket is teszek. Ugyancsak utalok az irodalmi adatokra is.

PISCES

Gyakorinak találtam az alábbi fajokat: Esox lucius (I.,II.), Rutilus rutilus (I.,II.)., Scardinius erythropthalmus (I.,II.), Ctenopharyngodon idella (I.), Alburnus alburnus (I.,II.), Blicca bjoerkna (I:), Abramis brama (I:), Abramis ballerus (I.), Rhodeus sericeus amarus (I.,II.), Carassius auratus gibelio (I.), Cyprinus carpio (I.,II.), Hypophthalmichthys molitrix (I.,II.), Aristichthys nobilis (I.,II.), Silurus glanis (I.), Ictalurus nebilosus (I.,II.), Stizostedion lucioperca (I.,II.), Perca fluviatilis (I.,II.), Gymnocephalus schraetzer (I.), Gymnocephalus cernua (I.,II.).

Ritkább fajok: Acipenser ruthenus (Tisza, I.), Leuciscus cephalus (I:), Leuciscus idus (I.), Aspius aspius (I. előzővel együtt főleg Tisza), Leucaspius delineatus (II.

árterek kiöntéseiben), Tinca tinca (II. főleg a holtágakban), Chondrostoma nasus (I.), Gobio gobio (I.), Gobio albipinnatus belingi (I.), Pseudorasbora parva (I:), Barbus barbus (I.), Abramis sapa (I:), Pelecus cultratus (I. előző hét faj főleg a Tiszában), Carassius carassius (II. főleg a holtágakban), Cobitis taenia (I., II.), Misgurnus fossilis (I., II. az előző fajjal álló és lassan mozgó vizekben), Anguilla anguilla (II. Tiszatarján Holt-Tisza), Lota lota (I. Tisza), Lepomis gibbosus (I.,II.), Stizostedion volgense (I. Tisza), Zingel zingel (I. Tisza).

Csak irodalmi adatból ismert fajok: Umbra krameri: oszlári Holt-Tisza, illetve Hejőkürt, Hejő (TÓTH 1971., ill. HARKA 1992a), Leuciscus leuciscus: Kesznyéten, Sajó (HARKA 1992b.), Gobio kessleri: Tiszakeszi, Tisza, ill. Kesznyéten, Sajó, HARKA 1986b., ill. 1992b.), Alburnoides bipunctatus: Kesznyéten, Sajó (HARKA 1992b.), Sabanajewia aurata: Tiszaújváros, Tisza, ill. Kesznyéten, Sajó (HARKA 1986a., ill. 1992b.)

AMPHIBIA

A síkvidékekre jellemző fajok mind előfordulnak az egész területen, a mennyiségi viszonyok alakulása az időjárás-vízállás-árvíz viszonyokkal van összefüggésben. A békafajok gyakoriságáról az 1. sz. melléklet nyújt némi támpontot. Vizsgálataim során a Rana esculenta - Rana lessonae szétválasztását nem végeztem el.

Az előforduló fajok: Triturus cristatus (II. V, ritkább), Triturus vulgaris (II.,V. gyakoribb), Bombina bombina (II., V. a törzsalak mellett elég gyakori a var. viridis is), Pelobates fuscus (II.,V.,VI.,VII. többfelé, legyakoribb a

tiszaújvárosi Sajó ártéren, itt 1985. 07. 02-án - eső után - kb. 600 példányt figyeltem meg), Bufo bufo (II.,IV.,V.,VII.), Bufo viridis (II.,V.,IX.), Hyla arborea (II.,V.,VII.), Rana arvalis wolterstorffi (II.,V., VI.), Rana dalmatina (II.,V.,VI.,VII.), Rana esculenta-lessonae complex (I.,II.,V.), Rana ridibunda (I.,II.,V.).

REPTILIA

Csak két fajukat találtam: Lacerta agilis (VI.,VII., közönséges), és a Natrix natrix (I.,II.,V.,VII., nem ritka, a var. persa-t is megfigyeltem a Tiszában a polgári híd mellett). Az Emys orbicularis előfordulását TÓTH S. (1972) említi az oszlári Holt-Tiszából.

AVES

Gyakori költőfajok: Ciconia ciconia (IX.), Anas platyrhynchos (IV.,VII. - csonkolt füzeken), Falco tinnunculus (VII.), Perdix perdix (VI.), Phasianus colchicus (VI.,VII.), Columba palumbus (VII.), Streptopelia turtur (VII.), Streptopelia decaocto (IX.) Cuculus canorus (VI.,VII.) Strix aluco (VII.,IX.), Asio otus (VII. Tiszaújvárosban 1989-ig 60-80 példány rendszeresen áttelelt), Upupa epops, Picus viridis, Dryocopus martius (VII. állomány a 80-as évek közepéig egyenletesen nőtt, utána kissé viszaesett), Dendrocopos major (VII.), Galerida cristata (VI., IX.), Alauda arvensis (VI.), Hirundo rustica (IX.), Delichon urbica (IX.), Riparia riparia (VIII. a Tisza mellett változó helyeken és számban költött), Oriolus oriolus (VII.), Corvus cornix (VII.), Corvus frugilegus (VII. főleg a Tiszaújváros környéki ültetett nyárasokban), Coleus monedula (VII.,IX.), Pica pica (VII.), Parus major

(VII.,IX.), Parus caeruleus (VII.), Remiz pendulinus (VII. Tisza, oszlári Holt-Tisza, tiszatarjéni ártér), Turdus philomelos (VII. kisebb számban), Turdus merula (VII.), Oenanthe oenanthe (VI.,IX.), Saxicola torquata (VI.), Phoenicurus phoenicurus (VII. csökkenő számban, leggyakoribb Tiszaújváros Sajó ártér füzesei), Phoenicurus orcruros (IX.), Luscinia megarhynchos (VII.), Locustella fluviatilis (VII.), Sylvia atricapilla (VII.), Sylvia communis (VII.), Sylvia curruca (VII.), Phylloscopus collybita (VII.), Muscicapa striata (VII.), Anthus trivialis (VII.), Motacilla alba (VII.,IX.), Lanius collurio (VII.), Sturnus vulgaris (VII.), Passer domesticus (VII.,IX.), Passer montanus (VII.,IX.), Carduelis chloris (VII.), Carduelis carduelis (VII.), Serinus serinus (VII. Tiszaújvárosban), Fringilla coelebs (VII.), Emberiza citrinella (VII.), Emberiza calandra (VI.).

Ritkább költőfajok: Podiceps ruficollis (II. a tiszaújvárosi Sajó és a tiszatarjáni Tisza ártéren - Bok-nyír - általában 1-2 ill. 2-4 pár költött, 1985-ben Tiszapalkonya határában is költött 1 pár), Podiceps nigricollis (II. 1985-ben a tiszatarjáni ártéren kb. 12 pár költött), Podiceps cristatus (II. a tiszatarjáni ártéren általában 3-8, a Tiszakeszin 1-2 pár költött, 1986-ban Hejőkürt határában is költött a horgásztavon 1 pár). Ardea cinerea (VII. Kisfaludi-erdő 50-80 párban költött), Ixobrychus minutus (V. gyakori átvonuló, költését Tiszatarján határában tapasztaltam), Anas clypeata (V. alkalmilag költött a tiszatarjáni Bok-nyíren), Aythya ferina (II.,IV. gyakori vonuló, Bok-nyíren 1-2 pár költött), Aythya nyroca (IV. költött az oszlári Holt-Tiszánál és Tiszatarján határában), Milvus migrans (VII. költött a tiszaújvárosi Sajó ártéren - Inérhát), Accipiter

gentilis (VII. Kisfaludi-erdő), Buteo buteo (VII.), Circus aeruginosus (IV. Tiszatarján határában költött), Falco subbuteo (VII. évenként különböző helyeken - kubikerdő, fasorok 2-3 párban), Coturnix coturnix (VI.), Rallus aquaticus (IV. Bok-nyír), Crex crex (Tiszaújváros és Kesznyéten Sajó ártéren, és Tiszatarján határában költött, Porzana porzana (V. A Bok-nyíren alkalmilag költött), Gallinula chloropus (II.,IV. többfelé, de kis számbam), Fulica atra (II.,IV. mint az előző faj), Vanellus vanellus (V.,VI.), Limosa limosa (V. Tiszatarján határában alkalmilag költött), Tringa totanus (V. Bok-nyír, alkalmilag 1-2 pár), Gallinago gallonago (Bok-nyír, alkalmilag költött), Chlidonias hybrida (II. a tiszatarjáni ártéren a Podiceps nigricollisokkal vegyes telepen 1985-ben kb. 40 pár költött, itt 1989 nyarán is megfigyeltem), Sterna hirundo (a tiszatarjáni ártéren egy kubikgödör szigetén 1985-ben 6 pár költött), Athene noctua (IX. Tiszaújváros, gátőrház), Caprimulgus europaeus (VII.) Alcedo atthis (VIII., a Hejő ártéri szakaszának partfalában költött), Coracias garrulus (VII. Oszlár, kubikerdő alkalmilag költött), Jynx torquilla (VII.), Dendrocopos syriacus (VII.), Dendrocopos minor (VII., gyakori kóborló, költött a Kisfaludi-erdőben), Garrulus glandarius (VII., mint az előző faj), Parus palustris (VII., Kisfaludi-erdő), Aegithalos caudatus (VII., télen gyakoribb, legtöbbször a fehér fejű alfajt figyeltem meg), Sitta europaea (VII., Kisfaludi-erdő), Certhia brachydactyla (VII., Kisfaludi-erdő, kóborláskor gyakoribb), Troglodytes troglodytes (VII., télen gyakoribb), Saxicola rubetra (V., Tiszaújváros Sajó ártér, Bok-nyír), Erithacus rubecula (VII., gyakori vonuló, költött Tiszapalkonyán kubikerdőben), Locustella luscinioides (IV., oszlári Holt-Tisza, Bok-nyír), Acrocephalus arundinaceus (IV.), Acrocephalus scirpaceus

Acrocephalus scirpaceus (IV.), Acrocephalus palustris (IV.,V.), Acrocephalus schoenobaenus (IV.,V.) Az Acrocephalus fajok főleg a Bok-nyíren, az oszlári Holt-Tiszánál és a tiszaújvárosi Sajó ártéren költöttek. Sylvia nisoria (VII.), Sylvia borin (VII. Kisfaludi-erdő környékén), Anthus campestris (VI., Tiszapalkonya határában költött), Motacilla flava (V.), Lanius minor (VII. Tiszapalkonya, Tiszatarján közötti kubikerdőben 3-4 pár költött), Coccothraustes coccothraustes (VII. Kifaludi-erdő, télen gyakoribb), Emberiza schoeniclus (IV.,V. Bok-nyír).

Gyakori átvonulók, ill. előfordulók: Phalacrocorax carbo (II.), Ardea purpurea (II.,IV.), Egretta alba (II.,IV.,V.), Egretta garzetta (II.,IV.,V.), Nycticorax nycticorax (II.,VII.), Ciconia nigra (II.,V. - fészkeléséről BALOGH (1980.) számol be, költését nem tapasztaltam), Platalea leucorodia (II.,V.), Anser Anser, Anser albifrons (jobbára csak áterepülnek), Anas crecca (I.,II.), Aythya fuligula (I.,II. SZENTGYÖRGYI (1987.), Bucephala clangula (I.), Accipiter nisus (V.,VI.,VII.,IX.), Buteo lagopus (V.,VI.), Circus cyaneus (V.,VI.), Falco vespertinus (VI. Tiszapalkonyánál költésidőben is többször megfigyeltem), Grus grus (átrepül), Tringa erythropus (III.), Tringa nebularia (III.), Tringa ochropus (III.), Tringa glareola (III.), Tringa hypoleucos (III.), Philomacus pugnax (III.,V.), Larus argentatus (I.,II.), Larus ridinubdus (I.,II.), Apus apus (főleg nyár végi átrepülő csapatok), Merops apiaster (átrepülők), Trudus pilaris (V.,VII.), Phylloscopus trochilus (VII.), Phylloscopus sibilatrix (VII.) Regulus regulus (VII.), Ficedulla hypoleuca (VII.), Ficedula albicollis (VII. utóbbi két faj főleg ápr.-máj.-ban), Prunella modularis

(VII.), Anthus pratensis (V.,VI.), Bombycilla garrulus (VII.), Lanius excubitor (VI.,VII.), Carduelis spinus (VII.), Carduelis cannabina (VI.), Pyrrhula pyrrhula (VII.), Fringilla montifringilla (VI.,VII.).

Ritka előfordulású fajok: Podiceps griseigena (I. a tiszatarjáni ártéren figyeltem meg néhányszor SZENTGYÖRGYI 1988.). Botaurus stellaris (IV. Tiszatarján ártér), Anser fabilis (átrepülő), Anas acuta (I.,II.), Anas penelope (I.,II.), Anas strepera (I.,II.), Pernis apivorus (VI.,VII.), Aquila heliaca (VI.,VII.), Aquila pomarina (V.,VI.,VII.), Haliaeetus albicilla (télen többfelé előfordult, nyáron egyszer figyeltem meg: 1985. 08.30. Bok-nyír 1 ad. tojó), Circus pygargus (VI. Tiszapalkonya mellett 1985. májusában többször megfigyeltem), Circaetus gallicus (VI.,VII.), Falco cherrug (VI.,VII.), Falco columbarius (VI.,VII.), Porzana parva (II.,IV.), Haematopus ostralegus (III. Bok-nyír 1985. 06. - 1 példány SZENTGYÖRGYI 1988.), Charadrius hiaticula (III.), Numenius arquata (III.,V. Tiszaújváros, Sajó ártér), Tringa stagnatilis (III. Bok-nyír 1986. 08. 02. - 1 példány -), Scolopax rusticola (VII.), Calidris alpina (III.), Chlinodias niger (II.), Columba oenas (VI.,VII.), Tyto alba (IX.), Strix uralensis (Adata: Tiszaújváros 1975. 07. 28. - 1 példány - BALOGH 1982.), Asio falmmeus (V.), Picus canus (VI.,VII.), Lullula arborea (V.,VII.), Parus ater (Kisfaludi-erdő 1985. 11. 17. - 3 példány -), Turdus iliacus (VII.), Hippolais icterina (VII.), Carduelis flammea (VI.) Plactrophenax nivalis (Tiszaújváros, szántó, 1984. 11. 25. - 1 példány - SZENTGYÖRGY 1988.).

a 2. sz. táblázatban néhány madárfaj előfordulási adatait tüntettem fel.

MAMMALIA

Gyakoribb fajok: Erinaceus concolor (VI.,VII.,IX.), Talpa europaea (VI.,VII.), Sorex araneus (IV.,V.,VII.), Sorex minutus (IV.,V. VII.), Crocidur suaveolens mimula (VI., IX.), Crocidura leucodon (VI.,IX.), Nyctalus noctula (VII. főleg Tiszaújváros, Sajó ártéren), Lepus europaeus (VI., VII.), Apodemus sylvaticus (VI.,VII.), Mus musculus spicilegus (VI.,X.), Rattus norvegicus (I.,II.,IV.,IX.), Cricetus cricetus (VI.), Ondrata zibethica (I.,II.,IV.) Arvicola terrestris (I.,II.,V.), Microtus arvalis (VI.), Vulpes vulpes (IV.,VI.), Martes foina (V.,VI.,VII.,IX.), Mustela nivalis (VI.,VII.,IX.), Mustela putorius (VI.,IX.), Sus scofa (IV.,VI.,VII. főleg Tiszatarján, Tiszató tanya környéke), Capreolus capreolus (VI.,VII.)

Ritkább fajok: Myotis blythi oxygnathus (IX., Oszlár, Tiszatarján), Eptesicus serotinus (IX. Tiszaújváros), Citellus citellus (VI.), Apodemus flavicollis (VII. Tiszaújváros, Kisfaludi-erdő), Micromys minutus (IV.,V.), Clethrionomys glareolis (II. Tiszaújváros, Sajó ártéren egy elhullott példányt találtam), Pitymys subterraneus (II.,VI. Tiszaújváros, Asio köpetben is), Meles meles (VI. Tiszaújváros, Kisfaludi-erdő mellett 1985. 11. 08. - 1 példányt figyeltem meg, itt nyomait is többször láttam), Lutra lutra (II.,IV. oszlári Holt-Tisza, innen TÓTH (1972.) is említi, a vadőr szerint 1984-ben - aszályos év - négy kölykét szalmakazalban találták). Mustela erminea aestiva (V.,VI. Tiszatarján, Bok-nyír), Mustela eversmanni (VI. nem találtam, a vadőr szerint Tiszatarján határában a hörcsögvadászok több példányát fogták 1984-ben), Felis sylvestris (IV.,VI. oszlári Holt-Tisza mellett 1985. 09.

14-én egy ad. és két juv. példányát figyeltem meg, a terület más részén is előfordul).

ENDES (1987.) a Vespertilio murinust közli Tiszapalkonyáról - Tyto köpetből.

Adatok egyes békafajok mennyiségi viszonyaihoz a Borsodi-ártéren

	A	B	C	D
Bombina bombina	-	-	9	11
ebből var. viridis	-	-	-	2
Pelobates fuscus	1	-	-	-
Bufo bufo	-	-	6	1
Hyla arborea	-	-	1	-
Rana arvalis wolterstorffi	101	20	1	21
Rana dalmatina	61	13	3	10
Rana esculenta-lessonae complex	4	2	6	5
Rana ridibunda*	2	3	15	4
Összes példányszám	**169**	**38**	**41**	**52**

*főleg a kubikgödrök szélén

A= Tiszaújváros, Sajó ártéri kaszált mocsárrét környékén, kubikgödrök, füzesek 1985. 09. 04. kb. 2 ha

B= Tiszaújváros Sajó gátoldal és környéke, kubikgödör, ill. agráterület 1985. 09. 04. kb. 1 ha

C= Tiszatarján, ártéri gyomos szántó környékén, kubikgödrök, kubikerdők 1985. 09.06. kb. 2 ha

D= Tiszatarján, csatorna mellett rét környékén, csatorna, gát (az ártéren kívül) 1985. 09. 24. kb. 2 ha

Néhány madárfaj előfordulási jellemzői a Borsodi-ártéren

	1	2	3	4	5
Phalacrocorax carbo	85.05.19.	85.08.31.	15/115	66	Tiszatarján, ártér 89.06.25.
Egretta alba	85.06.23.	85.10.20.	24/149	40	Tiszatarján, ártér 89.05.25.
Egretta garzetta	84.05.17.	85.10.05.	35/614	160	Tiszaújváros, Sajó ártér 80.08.22.
Ciconia nigra	85.05.12.	85.09.29.	44/639	120	Tiszaújváros, Sajó ártér 80.09.04.
Platalea leucorodia	85.05.19.	85.09.14.	26/899	120	Tiszatarján, ártér 89.06.25.
Tringa ochropus	89.03.11.	85.10.05.	17/49	20	Tiszatarján, ártár 89.06.25.
Tringa glareola	81.04.12.	80.08.28.	9/264	80	Tiszaújváros, Sajó ártér 84.07.22.

1. Első tavaszi észlelés időpontja
2. Utolsó őszi észlelés időpontja
3. Összes megfigyelés száma/példányszám
4. Maximális példányszám
5. Maximális példányszám megfigyelési helye és időpontja

IRODALOM

BALOGH, Gy.1980 Fekete gólya (Ciconia nigra) fészkelése Leninváros környékén. Aquila,87 :41.

BALOGH, Gy. 1982 Urali bagoly (Strix uralensis) In: Adatok a Faunisztikai Szakosztály adattárából. Madártani Tájékoztató, 1982. jan-márc. :64

ENDES, M. A tiszai Alföld denevérfaunájának vizsgálata. Természettudományos Tájékozató (Calandrella), I.: 62-67.

HARKA, Á. 1986a. A törpe csík (Cobitis aurata Filippi 1965,). Halászat, 32 :24

HARKA, Á 1986.b. Újabb adatok a Gobio kessleri Dybowski 1862. (Pisces: Cyprinidae) magyarországi előfordulásáról és élőhelyi viszonyairól. Állattani Közlemények, 73 : 125-127.

HARKA, Á. 1987 A kiskörei tározó és térségének halfaunája. In.: Karcagi H. - Bancsi I. (szeerk.): Album a Kiskörei tározó térségéről, 189-174. KÖTIVIZIG, Szolonok

HARKA, Á. 1992. Adatok a Sajó és Hernád vízrendszerének halfaunájáról. Állattani Közlemények, 78: 33-40.

MAROSI, A. - SOMOGYI, S, (szerk.) 1990 Magyarország kistájainak katasztere. I. :174-178.

SZENTGYÖRGYI, P. 1987 Kontyosréce (Anthia fuligula) In.: Adatok a Faunisztikai Szakosztály irattárából. Madártani Tájékoztató, júl.-dec.: 62-63.

SZENTGYÖRGYI, P. 1988 Vörösnyakú vöcsök (Podiceps griseigena), csigaforgató (Haematopus ostralegus), hósármány (Plectrophenox nivalis) I.: Adatok a Faunisztikai Szakosztály irattárából. Madártani Tájékoztató, jan.-dec.: 57-59., 77-78.

SZENTGYÖRGYI, P. 1990 Adatok a TVK-TIFO szennyvíztisztító tavainak és környékük gerinces faunájához. Calandrella, IV/2: 36-41.

TÓTH, S. 1972 Az oszlári Holt-Tisza élővilágáról. Hermann Ottó Múzeum Évkönyve, 11: 631-670.

ENDES MIHÁLY

A magyarországi gerinces fauna jelenkori változásai

Az utóbbi időben világszerte drasztikus, negatív irányú változások tapasztalhatók az élővilágban, amely jelenség a legutóbbi 20-25 év során hazánkban is markánsan megmutatkozik. Ugyanakkor a felerősödő természetvédelmi törekvések, kapcsolódva az intenzívebbé váló kutatásokkal, sok új, olykor váratlan eredményt hoztak. Ezek összegzését kísérlem meg jelen munkámban. Dolgozatom az 1995-ben megrendezett 7. Európai Ökológiai Kongresszuson (Eureco '95) bemutatott "Recens changes it the vertebrate fauna of Hungary" című poszterem jelentősen kibővített és átdolgozott változata.

Bevezető

Minden faunában folyamatosan zajlanak mennyiségi és minőségi változások, amelyek többek között a fajok összetételére és elterjedésére is vonatkoznak. A populációkat és kollektívumaikat érő hatások lehetnek természetesek és mesterségesek (antropogének), belsők és külsők. Jellegüket tekintve lineárisak, vagy cirkulárisak, átmenetiek, vagy véglegesek, eredményük pozitív vagy negatív. Igen gyakran kombinálódnak az okok.

Természetes okok

Szekuláris és biotikus szukcesszió (rövid távon észlelve lineáris karakterűek), klimatikus (makrotól mikroig) változások, génerózió, gradáció, inváziő - az utóbbaik cirkuláris vagy vegyes jellegűek -, végül más, idegen faunák populációinak felmorzsolódása.